
Berniczky Éva

FOGYÓHOLDBAN

A telephely egyedül uralta a kietlen lapos részt, a dombtető szakadékos széléig húzódott. Akik erre rövidítették útjukat, nemigen tudták, mit rejt előlük a magasan elkerített terület, legfeljebb találgatták, hogy mi mellett is kanyarodnak el a lépcsősor felé, amely a vár fölötti utcácskát kötötte össze a vár túloldalán futó forgalmas úttal. Kora reggel és szürkületkor a félénkebbek ritkán cserélték a kerülőt a sokkal rövidebb szakaszra. Akik mégis legyőzték szorongásukat, és az elhagyatott terepen vágtak át, nemigen kíváncsiskodtak, megszaporták lépteiket, s amennyire a fokok egyenetlensége engedte, sietősen ereszkedtek le vagy kapaszkodtak fel a kihalt domboldalon. Mintha bizonyos napszakok kiszámíthatatlanná tették volna, hogy azok, akik a várlépcsőt választották, előnyhöz jutnak-e majd önmagukkal szemben. Elnyomott félelmük inkább lelassította, mintsem felgyorsította volna az idő múlását. Azalatt, amíg átkeveredtek a kevéske életjelet mutató terepen, semmiképpen sem maradhattak érintetlenek. Szervezetük önvédelemből állította le fehérjetermelésüket, s ebben a jótékony hiányállapotban ideiglenesen bár, de megszűntek látni. A szürkületi vakság megegyezett a homállyal, ugyanúgy hozzátartozott a várdombhoz, mint sötét árnyaival a telephely, amelyet sokan annak ellenére gondoltak megközelíthetetlennek, hogy folyamatosan szaporodtak az irányába kitaposott ösvények. A lépcsősor felől induló csapások jól kivehetően sárgállottak, agyagszerűen megmunkált járataik egyenesen a falhoz vezettek, a beton tövében vesztették értelmüket. Azokkal, akik az ösvényeket használták, a kijelölt útvonal járókelői sosem találkoztak.

Azon a reggelen valaki mégis észrevette a csupasz és örökzöld bokrok között derengő jelenséget.

– Nézzék – nem suttogta, inkább csak belelehelte a hidegbe, s aztán sem emelte feljebb a hangját, egészen halkán mindvégig ezt lélegezte ki. – Nézzék, ott, nézzék.

Senki se hallotta, mit motyog, nem emiatt álltak meg sorban egymás után, akik utolérték, hanem mert megrémültek attól, hogy valaki ott torpan meg előttük, ahol menni muszáj, ahol korábban meg nem állt volna egyikük sem. Nem a suttogásának engedelmeskedtek, nem is hallották, mit mond, a fejmozgását követték, s néztek abba az irányba, amerre az előttük érkező meredt. Vele együtt nem mozdultak, a fal közvetlen közelébe pedig már csak beidegződésből sem merészkedtek. Abból a távolságból főleg a képzeletükre hagyatkozhattak, azon múlt, mit könyvelnek el megtörténtnek, mit hisznek el, s mit nem. Teltek a percek, egyre többen fordultak a fal felé. Tulajdonképpen nem számított, melyikük fedezte fel, és pontosan hány óraker, a látvány maga volt az időpont és a helyszín egyben, az érintettek is a látványban éltek tovább pillanatnyi valóságukat. A természetük cseppet sem akadályozta őket abban, hogy élvezkedve bámulják, amitől elborzadnak. Nem kapták el a fejüket, biztonságos távolságból bár, de azért mégiscsak arra tapadt a tekintetük, amiben gátlástalanul elmerülni szégyelltek egymás előtt. Ahogy világosodott, a helyzetük tovább rosszabbodott, mert mind többet láthattak meg belőle.

Szürke buklékabátja beleolvadt a kétméteres kerítés göcsörtös falába, kitöltötte a hiányzó betondarab helyét, vagy fordítva, a kerítés fala olvadt a szürke buklékabátba. Ta-

lán fel sem tűnt volna senkinek, ha nem az arca, az arca árulta el a kis Pantyót. A silány alapozón csúfondárosan fénylett a cinóbervörös, a pikkelyszürke, az ezüstös halottkék. Az igénytelen maszk élettelenre merevítette bőrét, vastag ajkára, szemhéjára, pilláira gyorsan rádermedt a festék a cudar időben, csak macskateste maradt hajlékony a csípős hideg ellenére. Jobban illeszkedett a részbe, mint kívül rekedt vásári fejéhez. Bizarr módon az tetszett természetesnek, hogy a nyakától lefelé nem hozzá tartozik a teste.

Valéria mosolysírásra dermedt arca a szája alatt, kicsivel az álla fölött szakadt meg, akár a kényszerből abbahagyott mese, amelyet valamilyen banális okból vagy feledékenységéből nem mondanak ugyan végig, valójában azonban nincs is rá szükség, mert a folytatását mindenki unalomig ismeri.

Nem láthatatlanná vált teste hiányzott annyira, inkább a mutatványos, aki a produkció végén majd annak rendje-módja szerint újraegyesíti asszisztensnője kint rekedt végtagját a fal másik oldalára került törzsével. A hozzáértő mutatványossal mindenképpen jól jártak volna, olyasvalakivel, aki megnyugtatja és biztosítja az ide vetődőket, higgyék el, nem azért mászta meg ez az asszony a várhegyet, hogy formás csípőjébe illessze a falat. A bénító jelenséget azonban senki és semmi nem képviselte. Az attrakciót másképpen nevezték, az elszenvedőjét sem szólította senki szép Valériának, Valinak, Valjának sem. A helybeliek másként ismerték, amikor ő volt a soros az Orosz Biliárdban, kis Pantyóként sütötte a krumplit, és szolgálta ki vendégeit. Páratlanul ízletes rósejbnit pirított. A másik váltásban dolgozók régóta próbáltak rájönni, mitől utánozhatatlanok a krumplikarikái.

– Honnan szerezted, hiába titkolod, te megátalkodott, egyszer úgysis kiderül – duruzsolták állandóan a fülébe.

Vastagon hámozta az egyenletesen sima gumót, azt hitte, megtisztítva már nem üt el a többitől, pedig a színe, a szaga, nedvességtartalma héja nélkül is megkülönböztette a vidéken termőtől. Letette a kést, kerek arca megnyúlt, mintha arról is lenyeste volna a külső réteget, a krumplihéjjal együtt kidobott minden árulkodó jelet. Magas homloka fénylett, az olaj forró párájában tovább puhult hibátlan bőre, soha nem száradtak bele a mitesszerek. Figyelhették a lányok a szemük sarkából, semmire se jöhettek rá, pedig orruk előtt a magyarázat, annyira egyszerű, hogy már felfoghatatlan. Csak nevetett, ha faggatták.

– Egyenesen a mocskos föld alól kaparom ki. Hagyjatok, hát nem látjátok, semmi sem keveredhet el, a természet mindent időben helyére rak.

Amikor először préselődött át Liszicin kedvéért a túloldalra, saját szemével győződött meg róla, milyen kevés az, amit ekkora körütekintéssel őriznek. Mindössze az iradatlan hodályban felhalmozott fajkrumplit meg a melegen tartására beszerzett, a tárolón kívül, a telep közepén leöntött antracithegyet találta a fal mögött. Kissé meglepte a jelentéktelen belvilág még jelentéktelenebb tartalma. A kerítés, amely a hatalmas terület közepén a kisebb és nagyobb halmot közrefogta, hiábavalósága miatt ébresztett megmagyarázhatatlan tekintélytiszteletet benne.

– Arra vigyázzon – törleszkedett Liszicinhez –, ami nincs, a többit elhordom, azzal ne legyen gondja.

Mámoros felindultságában gyorsan értékelte át a látottakat, s elvállalta az aprócska szerepet a képtelenségben, hogy a pár mázsányi kiváló minőségű vetőkrumpli segítségével múlhassa felül a hitvány fekete hegyet. Így keveredett a két ór közé, akik hús-vétig, egészen a tavaszi vetésig egymás ellenében őrizték a messzi földről hozott vetőkrumplit. Itt fenn nem is volt olyan egyszerű dolog épségben megvigyázni a különlegesen kényes síkvidéki fajtát. Az őrködésen kívül hidegebb estéken a fagyások miatt

befűtötték a cúgos hodály vaskályháit, amelyek addig tartották a meleget, amíg szorgalmasan dobálták beléjük az antracitot, addig ontották a hőt, amíg a tűz lobogott. Különben sem a meleg miatt tömték meg a kályhák gyomrát, kizárólag arra törekedtek, nehogy nulla fok alá szaladjon a hőmérő higanyzála.

A helyzet indokolatlan, szándékosan téves megítélésén semmit sem változtatott, hogy a magas betonfal szinte teljes vonalában szerencsétlenül megroggyant. Habár anyaga régóta porladozott, és felszámolódása visszafordíthatatlanná vált, a folyamat, talán éppen azért, mert nem látszott sem az eleje, sem a vége, a kikezdehetetlen, legyőzhetetlen erőt képviselte. A fal még a kritikusabb pontokon is, ahol akármelyik percben bedőlhetett volna, a fizikának ellentmondva állva maradt. A közeléből senki sem került ki tisztán, a morzsolódások környékén olyankor is finom őrlemény szitált, amikor már hetek óta nem mozdult a levegő. A légmozgás felerősedésekor pedig egyáltalán nem ártott az óvatosság, mert a kisebb szelek könnyűszerrel ragadtak magukkal tekintélyesebb kődarabokat. A helyükön tatóngó lukakat legtöbbször a betontól idegen anyagokkal dolgozták be, s ezek a foltozások ijesztően villantak elő a hajnali ködből, akár a kis Pantyó arca az olcsó festék alól azon a rideg reggelen.

Amióta a felszolgálót megismerte, hosszabb ideig képtelen volt nélküle meglenni. Ragaszkodásának számtalan tanújelét adta, rajta kívül senki más nem szólította az aszszonyt Valériának. Liszicin mindent elkövetett, hogy megőrizze ennek az alázatos léleknek a beomlott beton helyén tatóngó embernyi rést, amelyen következő alkalommal ismét bejöhét majd hozzá. Kitartó próbálkozásai azonban nem jártak sikerrel, hiábavalóan próbálta kijátszani váltótársa figyelmét. Fölöslegesen takarította el a földre hullott törmeléket, a másik az esetek többségében azonnal észrevette, honnan fúj a szél. Liszicin váltig erősködött.

– Ki fizeti meg, inkább lógasd a beteg lábad, kinek hajtod magad, senki sem várja el tőled, te marha.

Sokra nemigen ment az igyekezetével, a kis termetű embert legalábbis nem sikerült meggyőznie. Sztegura csak nem hagyta az építményt a természet kényére-kedvére, folyamatosan építette be a falat. Bár nyilvánvalóan nagyot akart, hórihorgas társára a világ összes kincséért sem hallgatott volna. Továbbra is mániákus szorgalommal dolgozta be a felfedezett hiátusokat, a jelentéktlenebb lukakat bedrótózta, az embernyikeket otromba módon bádogdarabokkal, műanyag táblákkal, deszkával támasztotta be. Ahányszor módja adódott rá, egyesével hordta a téglát közeli építkezésekről a telepre, reklámtáskában cipelte fel apránként az ugyancsak onnan szerzett homokot, cementet, oltott meszet. Beírte jelentéktelen mennyiségű anyaggal, s azt a keveset is körültekintően emelte el, nehogy a lenn dolgozó kőművesek véletlenül rajtakapják. Ünnepnapokon szabadabban mozoghatott, ilyenkor nagyszerű rakásokat emelt a falban. Semmivel sem foghatták vissza, amint a szolgálattal együtt átvette a terepet, rögvést nekilátott, érvényesítette piti kis hatalmát.

Rendszerint azzal indította munkanapját, hogy körbesétált a kerítés mentén. Tüzetes vizsgálódás után számba vette nemcsak az újonnan felfedezett lukakat, hanem a legkisebb repedéseket is. Saját bevallása szerint a tekintélyes réseknél sokkalta jobban izgatták a szerteágazó hajszálvékony repedések.

– Azok a veszedelmesek, amelyek nem látszanak, azokon nincs mit befoltozni, de mögöttük már résen állnak az átkozottak.

Azzal a kínzó gyanúval lépett el, fordított hátat a falnak, hogy a sérült részen akármelyik pillanatban feltörhet a beton, kikelhet belőle a mindenórás jómadár.

– Átkozott jómadarak, velük telnek meg a beton üregei.

Segítség nélkül, egyedül nem lehetett mind a huszonnégy órában éber. Igazán gyöt-rő szenvedése akkor következett, amikor priccsére dőlve hosszabb-rövidebb időre óvatlanul el-elszunyókált. Kalibájának fala zuhanásával egyidejűleg mozdult ki eredeti helyéről, s addig távolodott, míg egybe nem olvadt a telephely kétméteres kerítésével. Az építmény az őr szuszogásának ritmusában szűkült, közelebb és közelebb került priccséhez.

Az új fal végül már szarkofágként vette fel az alvó férfi közvetlen környezetének formáját, s olyan precízen követte az ébren lévő Sztegura világát, hogy ilyenkor teljesen fölöslegesen ébredezett. Bár alvás közben érezte, éberebb nem is lehetne, sőt mind érzékenyebben és pontosabban vette a körülötte zajló történéseket, ebből a helyzetből nem kelhetett fel, egyszerűen nem volt hová felkelnie. Közben jól hallotta a falból előtörő förtelmes hangot, kikapcsolhatatlan rádióként zúgott, mintha központilag irányították volna. Idegtépő kocogtatáson, kaparászáson kívül mást nem közvetített, s azok az átkozottak az egyetlen kényszerhullámhosszon csak a hallgatóság idejére csendesedtek el. A kopogások között akkor hagytak rövidke szüneteket, amikor füleltek, amíg kifüleltek, hol vékonyodott el az anyag, hol törhetik át a testüket a legkisebb fájdalommal. És ez a csend rosszabb volt a zajnál, olyan nyomasztóan nehezedett az apró termetű őrre, majd agyonnyomta. Csúnyán belevörösödött, érezte, nem bírja már soká. Annyira figyelte, hogyan figyelnek azok, akiknek mocorgásából nem képes megállapítani, hol tartanak, hogy nem csak a horkolással hagyott fel, levegőt is elfelejtett venni. Percek óta fulladozott a bizonytalanságtól, s még mindig nem győződhetett meg róla, hogy a túloldalra ácsorog-e, vagy ebben a pillanatban tette be lábát a telepre, vagy éppen a vállát préseli át a betolakodó. Hiszen ha a feje vár megszületésre, akkor lecsaphat rá, s bár eddig sohasem próbálta felhasználni, a lelke mélyén azonban régóta arra vágyott, hogy végre jó minőségű emberanyaggal rendelkezessen, amely minden bizonnyal szaporább a deszkánál, a műanyagnál, a téglánál, a sűrű szövésű dróthálónál. Könnyűszerrel tölthetné be ezzel a rugalmas anyaggal a táguló lukat.

Az alvó Szteguránál senki messzebbre nem láthatott. Arra meg, hogy a kétméteres Liszicin hórihorgasságánál fogva erőlködés nélkül túltesz váltótársán, azért nem derült fény, mert elegánsan titkolta. Pipiskednie sem kellett, így is szemmel tarthatta a kerítésen túli részt, de ezt az adottságát soha nem tévesztette össze szerzett képességeivel. Emigráncsaládból származott, sötét bajusza meg sem rezdült makulátlan hófehér bő-rén. A nyírás tette vagy a mindennapos fényezés, talán mindkettő, mindenestre arcá-nak becsben tartott része vitathatatlanul jobban érvényesült az Orosz Biliárdban, mint a cúgos telepen. Minél többet foglalkozott a bajuszával a krumplirakások között, annál jobban elhatalmasodott rajta szorongása, hogy leépuult környezete kételkedik szörzete valódiságában. Már rég nem szolgált elégséges bizonyítékul a szél, amely sajnos válogatás nélkül söpörte ki a mozdíthatót. Liszicin sorra veszítette el mindazokat és mind-azt, akik és amik a valódiságát megkérdőjelezhetetlenül bizonyíthaták volna.

– Apám a vidéken élő emigránsivadékokkal november 7-én mindig megünnepelte, hogy felmenői Európának ebbe a sötét vakbelébe menekülhettek.

Bármennyire pompás füstkarikákat eregetett kártyázás közben a legfiatalabb Liszicin, dobhatta fensőbbsséggel az értékes lapokat, a feleségét nem tagadhatta le. Hiába olvasta apja a családfájukat esti imaként annak idején, nem sokkal a halála után fia gyári nőtények hálójába került, akik rögvést rádöbentettek, hogy deréktól lefelé nem annyira különleges, mint minden idők orosz emigránsai. A szerv származását illető zavarodottságából nem szabadulhatott, rövidesen megadta magát Zalinának, aki a proletárlányok közül legkészségesebben fújta égő farkát.

Zalina persze nyomába sem léphetett az Orosz Biliárd felszolgálójának. Sajnos túl későn lelt rá végső menedékként a kis Pantyóra, aki soha egyetlen percig nem kételkedett Liszicin bajszának valódiságában. Hát hogy ne szólította volna a boldogtalan krumplicsós a nemes lelkű asszonyt tisztességes nevén.

Valéria, szegény kis Valéria.

Az meg cserébe órákon át gyönyörködött a hófehér bőrbe ágyazódott fekete szőr-tüszőkben, szálanként becézgette valamennyit, sőt több ízben meg is számolta, hány adja ki belőlük a bajusznyit. Közel hajolt a Liszicin arcához, elragadottan folytatta a számolást, hogy érezhesse a férfi szagát. Kislány korától ismétlődik vele ugyanaz.

– Apám a mozdíthatatlanul nehéz ebédlőasztal lábához kötött, úgy sem tarthatott otthon, a szomszéd fiú kiszabadított, vele mentem először el. Nem jutottunk túlságosan messzire.

Boldoggá tette az emlékezés, felidézte benne azt az átmeneti állapotot, amit annak idején is annyira élvezett. Miközben egyik férfi a másiktól mentette, közöttük volt szabad, amikor az egyikhez már nem, a másikhoz pedig még nem tartozott. Attól menekült az ismeretlenhez, akinek már megszokta a szagát. Eljutnia egyiktől a másikig, a régítől az újig, s közben el nem keveredni a közbeeső akadályok között, mindössze erre kellett figyelnie. A természet feltehetően eleve azért teremtette, hogy a kijelölt helyek bármelyikén áttörekedjék a túloldalra. Nem kényszerből erőltette át az életét a másik létbe, hanem merő élvezetből, hiába járt fizikai fájdalmakkal, hiába szorult be a feje a soros hasadékba. Túlságosan nem esett kétségbe, akkor sem, ha arcán összevissza karistolódott a festék, az új és újabb nyomásokra berepedeztek szeme körül a szarkalábak, azok alatt pedig sorra nyíltak meg a finomabb erek. Nemigen fogott ki rajta a sorsa, a kerítések is csak ritkán. Az ég tudja, miféle dróthálókon nem lelt már szabad utat, kizárólag ez a végtelenbe futó, tömörnek látszó fal tette próbára rendszeresen, ezen nem találta meg elsőre a ki-be jutáshoz szükséges lukat. Ha nagy kínkeservesen átverekedte magát valahol, akkor biztos lehetett benne, hogy ugyanezen a nyíláson nem juthat át soha többé. Nem szokhatta meg a régít, folyton másutt volt kénytelen átrpéselődni, mert legközelebb már úgysem találta helyén a kipróbált részt, addigra gondosan befalazzák.

Sztegura nem tévedett, soha nem boldogult ilyen könnyen. A malterből szinte alig fogyott, igaz, azt a csekélyke mennyiséget, amit mégis felhasznált, a szokottnál erősebbre keverte. Lényegesen kevesebb homokot szórt bele, a cementet viszont nem sajnálta ki a habarcsból. Legyen erős, a komolyabb szelek se bírjanak vele. Élvezettel, gusztussal végezte a dolgát, ráadásul a megfogott jómadarat elhallgattatnia sem kellett, a nyomorultja a sírás és a kuncogás keverékén nyöszörgött. Talán emiatt áradt a falból simítás közben mindvégig a beteges vidámság és az élettelt szomorúság szétválaszthatatlan elegye. Aztán rövidesen ezt is befolyta a tökéletes csend, mígnem füttyülni kezdett a szokásos hajnali szél. Stegura a dudorászásával segítette. Akkorra már csak a szerszámait kapta össze, ilyenkor rendszerint mindig füttyült. Nagy gonddal tisztította ki, pakolta el a vödreit, vakolókanalait, a szitát, a deszkákat. Ezúttal különös elégedettséggel tett-vett, alig fáradt el, mire elkészült. Ekkora lukat a mostanáig használt alapanyagokkal napokig építhetett volna be. Ha bejáratos lett volna az Orosz Biliárdba, esetleg felébred benne valami kósza lelkiismeret-furdalás, így azonban makulátlan lélekkel állt az ismeretlen mögött, aki a testével segítette ki ezen a hajnalon. Néhányat hátralépett a bedolgozott faltól, hogy kellő távolságból vehesse szemügyre legújabb művét. Onnan is rendben valónak találta.